

СВЕТЕ ХРИШЋАНСКЕ КЊИГЕ И ЊИХОВА ВЕРОДСТОЈНОСТ

<Српски – Serbian – صربي >

Припрема и рецензија:

Ирфан Клица

Фејзо Радончић

Љубица Јовановић

الكتب المسيحية المقدسة ومصادقتها

مراجعة:

عرفان كليتسا

فيزو رادونشيش

ليوبيتسا يوفانوفيتس

Свете хришћанске књиге и њихова веродостојност

Увод:

Када говоримо о хришћанским светим књигама требамо знати да се пред нама налази више књига које хришћани сматрају светим. Они, наиме, верују да су све ове књиге написали људи који су били надахнути од Исуса Христа, путем Духа Светог који се на њих спуштао. На тај начин све ове књиге су постале свете, а њихови састављачи непогрешиви.

Ми хришћанима остављамо да у њих верују и држе их светима ако хоће, али подсећамо их на чињеницу која бode очи сваког истраживача, који се бави изучавањем настанка ових књига, да оне нису, како тврде хришћани, никакво надахнуће. Да би се веровало да су оне заиста надахнуће од Духа Светог, или директно од Исуса Христа, или Бога, оне би морале испуњавати бар минимум захтева да у њима нема грешака и да се међусобно не искључују. Међутим, оне су препуне и грешака и међусобне искључивости, о чему ћемо детаљније говорити након увода. Пре тога, треба указати, да се пред нама налази више проблема који се морају поставити на своје место, и тек онда упустити у анализу ових књига. То су следећа питања:

1. Довољно и беспрекорно познавање писца (састављача) сваке од ових књига;
2. Упознавање са местом и временом када су написане;

3. Одређивање првобитног језика на коме су оне написане;

4. Познавање проблема којима се оне баве.

У погледу прва три питања не постоји сагласност историчара која би могла дати задовољавајући одговор на било које од ових питања. Напротив, пред нама се налази огроман број великих проблема по сваком од ових питања. Ми, заправо, поуздано не знамо ништа о особама којима се приписује састављање ове или оне књиге јеванђеља. Уместо тога наилазимо на бројне сумње којима је сваки од састављача ових књига обавијен. На исти се проблем наилази када се говори о времену и месту настанка ових књига. Не наилазимо ни на што, што би, кад се о томе ради, било општеприхватљиво. Исти проблем је и питање језика на коме су ове књиге првобитно написане. Разлог за овакав кошмар, по питању састављача јеванђеља, по питању датума, места и језика на коме су написане лежи у томе што она нису била написана за време Исусовог, мир над њим, живота, нити по његовом налогу, нити од стране састављача који би му своју верзију могли поднети на преглед и на оверу. Ни једна једина од књига Новог завета није била написана за време Исусовог живота. Ово је само једна страна проблема.

С друге стране, многим Исусовим пријатељима губи се сваки траг, након метежа који је настао око његовог нестанка, када су га Јевреји оптужили за богохуљење, ухапсили и извели пред суд. То је имало за последицу да се његове многобројне присталице и скривени симпатизери или прикривају, или дају у бег. Недуго иза тога дошло је до рушења јерусалимског храма од стране Римљана (70. године по Христу). Овоме треба додати да већина Исусових ученика, познатих по имену апостоли, нису знали ни да читају ни да пишу и да су ишчекивали поновни повратак свога Учитеља међу њих, на

свет. Они су на основу једног предсказања, које се приписивало Исусу, веровали да ће се то десити веома брзо, још у њиховој генерацији. Уз све то треба додати проблем недостатка папира, мастила и пера који су били реткост, а који, можда, сиромашни Исусови ученици нису могли да набаве. Сви су ови фактори заједно допринели да тако касно дође до писања ових књига, које хришћани сматрају светим. Датуми њиховог настанка су различити. Штавише, нема једногласног мишљења о датуму настанка ниједне од ових књига, па се за сваку од њих наводи више датума. Зато се, у покушају да овде утврдимо ове датуме, читаоцу унапред извињавамо, зато што ће их бити много и зато што су замршени. А сада ћемо прећи на детаљнију анализу горе наведеног.

Које све књиге хришћани сматрају светим?

Хришћани сматрају светим својих укупно 27 књига. Поред тога, они сматрају светим и јеврејске књиге. Хришћанске књиге се једним именом називају Новим заветом, а јеврејске Старим заветом. Ову збирку од 27 књига хришћани још називају и Свете књиге или Свето писмо. Свака књига се дели на поглавља а поглавља на стихове. То су следеће књиге:

1. Јеванђеље по Матеју;

То значи да се његов састављач зове Матеј. Дакле, није га саставио сам Исус.

2. Јеванђеље по Марку;

То значи да се његов састављач зове Марко. Дакле, није га саставио сам Исус.

3. Јеванђеље по Луки;

То значи да се његов састављач зове Лука. Дакле, није га саставио сам Исус.

4. Јеванђеље по Јовану;

То значи да се његов састављач зове Јован. Дакле, није га саставио сам Исус.

Ово признају и сами хришћани, па поред речи јеванђеље кажу 'по Матеју', 'по Марку' итд. Прва три јеванђеља су слична, док је четврто независно од њих, у више аспеката. Редослед који смо навели је редослед у штампаној збирци и он не одговара редоследу по старини настанка, јер је засад сигурно установљено да је од свих јеванђеља, прво написано оно по Марку, а не оно по Матеју. Хришћански истраживачи за овакву тврдњу имају више доказа, а ми ћемо само укратко констатовати да су сва три јеванђеља различита по обиму и да је од њих најкраће Јеванђеље по Марку, што говори да је оно и најстарије. Иза њега долази Јеванђеље по Матеју, па онда Јеванђеље по Луки. И у Матејевом и у Лукином јеванђељу налазе се цитати који су, текстуално гледајући, у потпуности позајмљени из Марковог и још једног другог заједничког. Према томе, најкраће је Марково и оно је и најстарије. Иза њега следи Матејево па Лукино. Матејево је на другом месту, јер се служио цитатима из Марковог, а Лукино на трећем, јер је Лука узимао цитате и из Марковог и из Матејевог. Поменути истраживачи су многобројним поређењима у вези старости јеванђеља установили да је Марково јеванђеље временски најстарије. О томе ће касније бити више говора. Да још подсетимо да реч 'јеванђеље' значи 'радосна вест'.

5. Дела апостолска;

Ову књигу написао је Лука. Она се сматра допуном његовог Јеванђеља које смо већ поменули. Оно садржава биографију апостола који су били мисионари хришћанства након Исусове смрти, међу којима је био и Павле, коме је посвећен и највећи простор у овој књизи, јер га сматрају апостолом свих народа. Он лично није видио Исуса, нити је у њега веровао док је био жив. О овоме ћемо на другом месту опширније да говоримо. Павле је био Лукин учитељ, и он га је увео у хришћанство када је у њега почео позивати народе. Неки истраживачи сматрају да су Дела апостолска најстарија написана хришћанска књига, старија чак и од Марковог јеванђеља за које смо управо рекли да је најстарије од свих јеванђеља. Она говоре о многим детаљима Павловог живота, његовом мучењу, годинама проведеним у мисионарском раду, о изменама у хришћанском учењу и о његовом слагању и мимоилажењу са Исусовим ученицима. Зато нема никакве сумње да су се Делима апостолским користили састављачи јеванђеља или да су их бар консултовали у неким осетљивим питањима, након чега је сваки од састављача изнео своје мишљење о Исусу. Овоме треба још нешто додати; да ниједан од ових састављача није знао да пише будуће јеванђеље, јер су њихове књиге назване јеванђељем тек након њихове смрти. Ове књиге, које се заједничким именом називају јеванђеља, заправо нису ништа друго до личне белешке њихових састављача, од којих је сваки од њих бележио оно што зна, или оно што су чули о Исусу. Као такве, ове књиге немају никакву озбиљнију историјску вредност, у правом смислу ове речи. Напротив, стил њиховог казивања је испрекидан, без икакве нити која повезује догађаје о којима се говори. Тачније, то су набацане речи без икаквог устаљеног реда. О овом аспекту говорићемо касније, када будемо говорили о сваком од ових проблема засебно.

6. Павлове посланице;

Ових посланица има укупно четрнаест. Написао их је и упутио црквама које је он лично основао у разним крајевима које је посетио на своме дугом путу мисионара хришћанства. Оне носе назив по имену човека или места на чију их је адресу упутио. То су следеће посланице:

1. Посланица Римљанима;
2. Прва посланица Коринћанима;
3. Друга посланица Коринћанима,
4. Посланица Галатима;
5. Посланица Ефесцима;
6. Посланица Филибљанима;
7. Посланица Колошанима;
8. Прва посланица Солуњанима,
9. Друга посланица Солуњанима,
10. Прва посланица Тимотију;
11. Друга посланица Тимотију;
12. Посланица Титу;
13. Посланица Филимону;
14. Посланица Јеврејима.

7. Саборне посланице

Ових посланица укупно има седам. То су:

1. Саборна посланица апостола Јакова;

2. Прва саборна посланица апостола Петра;
3. Друга саборна посланица апостола Петра;
4. Прва саборна посланица апостола Јована;
5. Друга саборна посланица апостола Јована;
6. Трећа саборна посланица апостола Јована;
7. Саборна посланица апостола Јуде.

Неке од ових посланица су обавијене велом сумње. О томе ћемо касније опширније да говоримо.

8. Откривење Јована богослова;

То је нека врста визионарског дела у облику јеврејске апокалиптичке литературе.

Према томе укупан број ових књига је двадесет седам. Већ смо раније рекли да су оне сабране у једну збирку која се назива Нови завет.

Постоји више различитих редоследа и сви се они међусобно разликују. Тако нпр. постоји редослед који је усвојио Римски концил 382. године. Други редослед је усвојен на концилу одржаном 1546. године. Постоји редослед који је успоставио Атанасије, александријски бискуп поводом Васкрса 367. године. Ови спискови књига Новог завета у свом се редоследу разликују и од редоследа Павлових и саборних посланица, са обзиром на важност и вредност за поједине цркве. Има мишљења да се четири јеванђеља у првом и другом веку уопште не помињу. Она се први пут помињу тек на почетку трећег века. Тачније то је учинео Иренеј 209. године. После њега долази Клемент Александријски који 216. године препоручује да ова четири јеванђеља треба

прихватити. На овај начин, званична црква је прејудицирала међу светом прихватање ова четири јеванђеља, а одбацивање осталих, која су такође постојала. Таква су била:

- Јеванђеља Марционових и Дионисијевих присталица;
- Јеванђеље Манијевих присталица, које је по њиховом веровању аутентично;
- Јеванђеље Седамдесеторице које се приписује Таламусу;
- Варнавино јеванђеље. Оно постоји и дан - данас. Доживело је и штампано издање, али га црква не признаје и сматра га апокрифним;
- Јеванђеље познато под именом 'Опомена';
- Сиринкахсово јеванђеље;

Што се тиче аутентичности Новог завета, треба рећи да се на његовом састављању и обликовању радило 350 година. Све до почетка четвртог века постојала је права збрка око књига Новог завета. Описујући ову ситуацију Еусабije поменуте књиге дели на три групе:

1. Књиге које су оштеприхватљиве;
2. Књиге које су предмет полемике, али су од стране света прихватљиве;
3. Књиге које су у потпуности неприхватљиве.

Набрајајући поименице ове књиге он у прву групу сврстава: сва четири јеванђеља, Дела апостолска, Павлове посланице, и Прву Јованову посланицу. Остале књиге међу којима и Јованово Откривење, он не убраја у ову групу.

Првобитни језик на коме је написан Нови завет

Језик којим је говорио Исус био је арамејски. То је језик чије је говорно подручје била Палестина и неки делови Блиског истока. Сигурно је овај језик био у употреби и код Јевреја. Након тога Исусово усмено учење било је преведено на грчки народни језик.

Време настанка Новог завета

Уопштено се може рећи да је од јеванђеља, најстарије оно које се приписује Марку. Написано је око 35. године по Исусовом уздигнућу. Најмлађе од сва четири јеванђеља је оно које се приписује Јовану. Написано је између 70. и 90. године после Христа. Све се ово одвијало у времену препуном бурних догађаја и најразличитијих превирања, познатих по својој суровости, што је натерало многе од Исусових присталица да се прикривају и делују у тајности. Најстарије књиге које је прихватила црква младог хришћанства биле су Павлове посланице. Иако овај мисионар није био Исусов, мир над њим, ученик, његово учење је имало примат над осталима, захваљујући, пре свега, својим посланицама које су написане пре јеванђеља. Оне су биле и остале незаобилазна литература у изучавању раног хришћанства све до данашњих дана. Четири јеванђеља су комплетирана у једну заједничку збирку око 150. године по Христу. До овога је дошло захваљујући Марционовом подухвату који је 140. године по Христу, подузео овај корак са циљем да хришћанске свете књиге сакупи у једну збирку и на тај начин ограничи утицај Старог завета. Од тада се ова збирка равноправно користи.

Закључак: Само Бог зна када, где и како су ова четири јеванђеља добила коначну форму и стекла третман светих књига.

Преписивање и штампање Новог завета

Опште је познато да је Исусова мисија трајала од 30. до 33. године н.е. Он и његови ученици су говорили арамејским језиком. Истим језиком су говорили и његови противници. Арамејски језик је био језик на коме су првобитно написана и јеванђеља. Укратко, то је био језик генерације која је живела у његово време. Након периода нешто дужег од двадесетак година почеле су се појављивати прве хришћанске књиге. Биле су то Павлове посланице, за кога смо раније рекли да није био из круга Исусових ученика. Након тога уследио је други период у трајању од око петнаестак година. После њега појавило се прво од јеванђеља. Било је то Јеванђеље по Марку, који такође није био Исусов ученик.

Најстарији примерци првих хришћанских књига до нас су допрли на грчком језику. То значи да је најстарије познато јеванђеље грчки превод са арамејског језика. Јеванђеља, чак и данас након превода са арамејског на грчки и са грчког на друге светске језике, по свом садржају и стилу носи трагове арамејског језика, првобитног језика на коме је написано и којим је говорио Исус и његови ученици. Први штампани текст Јеванђеља био је онај који је приредио Еразмус и који је угледао светло дана 1516. године. Пре овога текст је био чуван у рукописима.

Јеванђеље по Матеју

Пре него што почнемо да говоримо о Јеванђељу по Матеју, морамо се прво упознати са његовим састављачем, Матејом. Ко је, дакле, тај човек коме се приписује ово Јеванђеље? Ако се вратимо на изворе и пажљиво прочитамо текстове који о њему говоре, видећемо да се у том погледу налазе два текста. Први текст се налази у Јеванђељу по Марку, а други текст спомиње сам Матеј о коме је овде говор. Марко у своме Јеванђељу на једном месту каже:

И пролазећи виде Левију Алфејевог где седи на царини, и рече му: Хајде за мном. И уставши оде за Њим.
(Марко, 2:14)

Овде се спомиње Леви, Алфејев син, човек који је седео у царинарници, али не и само име Матеј. Ако овај текст упоредимо са оним што спомиње Матеј у свом Јеванђељу, да је Месија пролазећи поред царинарнице видео човека који седи у царинарници, по имену Матеј, можемо да претпоставимо да је човек који је седео у царинарници (самим тим што се исто место спомиње и по једној и по другој верзији) био Матеј кога Марко спомиње под именом Леви, Алфејев син. Према томе, можда се ради о истој особи, у једном случају споменутој под именом Матеј, а у другом под именом Леви, Алфејев син. Кажемо можда, јер је можда Месија поред овог места прошао два или више пута и једном видео Левија, Алфејевог сина, а други пут Матеја. Дакле не мора нужно бити да се у оба случаја ради о истој особи, него је то само вероватна могућност. Ово кажемо зато што је Исус своје учење проповедао у месту Кафарнаум, једној области Галилеје, где је остао дуже времена, у истом месту где је радио Матеј. Зато његов пролазак више пута поред истог места није никакво чудо, него је чак и вероватан. Ово је све што се о овоме може рећи.

Овде је потребно разјаснити један проблем: Да ли је Матеј (Леви, Алфејев син) који је седео у царинарници и као цариник сакупуљао „десетину“ за Римљане, због чега се и зове Матеј Ашшар, исти онај Матеј који је написао истоимено Јеванђеље, или постоји неки други Матеј који га је написао? Овај проблем намеће се због тога што се поменути Матеј спомиње у трећем лицу:

И одлазећи Исус оданде виде човека где седи на царини, по имену Матеја, и рече му: Хајде за мном. И уставши отиде за Њим. (Матеј, 9:9)

Ако је исти овај Матеј састављач истоименог јеванђеља, нелогично је зашто је за себе употребио треће лице,

а не прво. Ово је још један проблем који се поставља пред критичаре и на који је потребно одговорити. Тврдња да је исти овај Матеј написао ово Јеванђеље, обавијена је оправданом дозом сумње, јер постоји могућност да је неко други написао ово Јеванђеље под његовим именом како би имало бољу пролазност код света.

Има мишљења која говоре да је повезивање Матејевог јеванђеља са учеником Матејем, чиста машта и да за то нема никакве основе. Оваквог је мишљења и сам коментатор овог јеванђеља Ц.Фентон.

Морис Бикај, такође, сумња да је неко од Исусових ученика могао бити састављач Јеванђеља по Матеју. Стварност која се пред нас поставља читајући Јеванђеље по Матеју, а поставља је да је, без икакве сумње, његов састављач Јевреј. Ово се може видети из његове наклоности према Јеврејима и његовог дубоког разумевања њиховог положаја. Он чак и поред жестоких осуђивања фарисеја и њиховог лицемерства, због чега се против њих водила права кампања, не заборавља да укаже на Исусове речи:

Не мислите да сам ја дошао да покварим закон или пророке: нисам дошао да покварим, него да испуним. Јер вам заиста кажем: докле небо и земља стоји, неће нестати ни најмање словце или једна титла из закона док се све не изврши. (Матеј, 5:17-18)

Да кренемо даље у нашем упознавању са Матејем. За њега историчари кажу да је проповедао учење хришћанства у многим земљама и да га је смрт затекла у Абесинији. О овоме се слажу сви. Међутим, не слажу се око године и места његове смрти. Неки кажу да је умро 70. године по Христу.

Други кажу да је умро у Абесинији 62. године по Христу, након што је у њој провео 23 године мисионарског

рада. Ако је то тачно, онда се поставља питање, где је и на ком језику написао своје Јеванђеље? Са друге стране, ако је своје Јеванђеље наменио пропагирању хришћанства међу Јеврејима, поставља се питање којим су језиком тада Јевреји говорили? Даље се поставља питање, да ли је Матејев језик био исти као и језик којим су говорили Абесинци, међу којима је пропагирао хришћанство? Зашто онда своје Јеванђеље није посветио Јеврејима?

Сва ова и друга питања поставили су стручњаци за изучавање упоредних религија и њихове историје, како они из ранијих, тако и из каснијих периода, од којих су сваки, према својим сазнањима, дали своје мишљење у покушају да дају одговор на ова питања.

Наставићемо са покушајем да искристализирамо ово мишљење у циљу добијања прецизног одговора на ова питања, пре свега, на ком језику је до нас допрло Јеванђеље по Матеју? Одговор на ово питање гласи: „Јеванђеље по Матеју до нас је дошло преко грчког језика.“ Међутим, овде се поставља питање да ли га је његов састављач написао на грчком или није? Зашто? Одговор на ово питање је да Матеј своје Јеванђеље није првобитно написао на грчком језику, преко кога је до нас дошло. О овоме, колико нам је познато, нема никаквих неслагања међу истраживачима. На ком је, онда, другом језику написано? Ко га је превео на грчки језик? Када га је његов састављач написао? Када је преведено? Где је преведено? На сва ова питања научници су дали различите одговоре, па ћемо њихова мишљења по сваком од ових питања укратко навести:

1. У вези са првобитним језиком Јеванђеља по Матеју, наишли смо на следеће одговоре и мишљења: Већина хришћанских учењака сматра да је Матеј своје Јеванђеље написао на хебрејском или сирском језику. Овако говоре, иако

знају да је хебрејски већ био изумро у Палестини и да је Исус говорио арамејским, живим језиком ових крајева.

Циром, најпознатији хришћански научник у овој области, сматра да је то био хебрејски језик. И неки други тврде да је ово Јеванђеље написано на хебрејском језику и да се једино Матеј од свих састављача јеванђеља разликује од осталих у избору језика на коме су писали Нови завет.

Међутим, др. Пост у свом Лексикону Светог писма каже да постоје неки који тврде да је Матеј своје Јеванђеље написао на грчком језику. Он лично подржава ово мишљење чиме се издваја од већине хришћанских историчара који се баве овим проблемом.

Либански професор Џорџис Зевин у свом преводу овог Јеванђеља на француски језик каже да је Матеј 'Радосну вест' (тј. своје Јеванђеље) написао у Јерусалиму 39. године на хебрејском језику и да ово Јеванђеље има свој превод на грчки језик, али не наводи име преводиоца.

Писац књиге Зехирету-л-Елбаб каже да је Матеј своје Јеванђеље написао 41. године по Христу на језику који је у то доба био говорни језик у Палестини, хебрејском или сирокалдејском и да је након тога преведено на грчки. Грчки превод је надживео свој оригинал који се загубио у једанаестом веку. Према томе, мишљења се свде на то да је Матеј своје Јеванђеље написао на једном од следећих језика:

- Хебрејском, каквог су мишљења најпознатији хришћански научници као што су Либанац Џорџ Зевин и Циром;

- Хебрејском или сирском, како верује већина хришћана;

- Грчком, како сматра проф. Пост;

- Хебрејском или сирокалдејском, како сматра писац књиге Зехирету- л-Елбаб.

Што се тиче времена и места писања Јеванђеља по Матеју, мишљења о томе се могу свести на следећа:

- Ибн ел-Батрик настанак Јеванђеља по Матеју смешта у доба римског цара Клаудија, али не наводи тачну годину. Међутим, он одређује место његова настанка, тврдећи да је то био Јерусалим. Поменути цар Клаудије дошао је на власт 18. године након Исусова уздигнућа, што значи да је Матеј своје Јеванђеље написао после 45. године по Христу, под условом да се прихвати тачном чињеница да је Исус живео 33 године.

- Писац књиге 'Водич у Свето писмо' каже да је Матеј своје Јеванђеље написао пре Јеванђеља која су написали Марко, Лука и Јован, како мисли и већина хришћана. Марко и Лука су своја јеванђеља написали пре разарања Јерусалима од стране Римљана 70. године по Христу.

- Писац књиге Зехирету-л-Елбаб каже да је Матеј своје Јеванђеље написао 41. године по Христу.

- Либански професор Џорџис Зевин каже да је то била 39. година по Христу и да је место писања био Јерусалим.

- Др. Пост сматра да је Матеј своје Јеванђеље написао пре разарања Јерусалима и да је то било између 60. и 65. године по Христу.

- Хорн каже да је то било 37., 38., 39., 41., 43., 48., 61., 62., 63., 65. или 90. године по Христу. Његово мишљење дели Бек Ибрахим Халил који је био свештеник хришћанства пре него што је примио Ислам. Према томе нема сигурног и једногласног мишљења о датуму настанка овог Јеванђеља, све док се мишљења о овоме толико разилазе.

Лексикон Светог писма не разрешава овај проблем већ се и у самом њему каже: „Неки стари познаваоци сматрају да је оно настало у 8. години након Исусовог уздигнућа, док други верују да је оно написано 15. године по уздигнућу.

Као што је неслагање по питању времена настанка овог Јеванђеља, такво је неслагање и по питању места његовог настанка. Абренимије место настанка Јеванђеља по Матеју одређује и каже да је то било у Јерусалиму 39. године на хебрејском језику.

- Ибн Батрик за место настанка Јеванђеља по Матеју одређује Јерусалим.

- Писац књиге Зехирету-л-Елбаб каже да је то било у Палестини.

- Либански професор Џорџис Зевин каже да је то Јерусалим.

- Ибрахим Халил сматра да је оно написано у Антиохији.

Што се тиче преводиоца који је оригинални текст Јеванђеља по Матеју превео на грчки, колико нам је познато, ниједан од историчара, изузимајући Ибн ел-Батрика, не помиње његово име. Ибн ел-Батрик каже да је то био Јован, састављач истоименог Јеванђеља. Међутим, у овоме га не подржава ниједан од историчара. Да би проблем био још већи, ово Јеванђеље се налази на првом месту, испред остала три. Да ли је тачно да је Матеј своје Јеванђеље написао пре свих осталих, укључујући и Марка? Закључак до кога су дошли најистакнутији критичари Новог завета је да је Марко своје Јеванђеље написао пре Матеја.

1. Садржај Јеванђеља по Матеју

Главне црте овог Јеванђеља подсећају нас као да је оно наставак Старог завета у појединим облицима. Оно је написано са циљем да докаже да је Исус употпунио историју Израелћана. Да би постигао свој циљ, његов састављач непрекидно наводи цитате из Старог завета и указује да се Исус понашао као Месија којег су Јевреји очекивали. Ово Јеванђеље почиње навођењем Исусовог родословља. Матејево неслагање са Луком у погледу Месијиног родословља представља додатни проблем. На ово неслагање указују сви стари и нови истраживачи хришћанства и осуђују то као недопустиву грешку. Поред тога ово Јеванђеље обилује и многобројним грешкама преузетим из Старог завета у погледу његовог навођења као предсказања будућих догађаја. Једно од таквих предсказања је и његово очекивање Смака света пре смрти Исусових савременика који су од њега слушали и учили о вери. Међутим до овога није дошло.

2. Приговор Матејевој верзији у којој се спомиње поход мудраца:

- Између Јерусалима и Витлејема је око пет миља.
- Матеј се није дружио и учио од Исуса, осим у оној години у којој је уздигнут на небо.
- Лука, Марко и Јован ништа у својим јеванђељима не спомињу о походу мудраца.
- Матеј није присуствовао Исусовом рођењу, него је причу о томе пренео преко неповерљивог човека.
- Матеј је, такође, слагао када је рекао да је Исус рекао да ће у земљи бити закопан три дана и три ноћи.

Јер као што је Јона био у утроби китовој три дана и три ноћи, тако ће и Син Човјечији бити у срцу земље три дана и три ноћи. (Матеј, 40)

Он, такође, каже да је (по њиховом веровању) Исус умро у шест сати у петак, а укопан у првом сату ноћи уочи суботе, а да је васкрснуо из мртвих у недељу ујутру.

А пошто мину субота, на освитку првог дана недјеље, дођоше Марија Магдалина и друга Марија да осмотре гроб. (Матеј, 1-8.)

По овој тврдњи Исус је у гробу остао један дан и две ноћи.

Ове вести, такође, немају непрекидан ланац предаје, а да би предаја била веродостојна, потребно је да се испуне следећи услови:

1. Да број преносилаца није мали;
2. Да већи број преносилаца вест, такође, чује од већег броја особа које су биле сведоци догађаја;
3. Да у њиховим речима нама никаквог међусобног неслагања и искључивости.
4. Да нису склони лажи.

Кад се ради о јеванђељу ствари овде не стоје тако, јер је број преносилаца само четири човека непознате прошлости. Доказ за то је неслагање о њиховој прошлости и самих хришћанских учењака.

Проблеми око овог Јеванђеља се огледају у:

1. Погрешном позивању на нека предсказања из Старог завета.

2. Очекивању брзог Смака света, још у доба Исусових савременика, пре него што његови ученици заврше проповедање јеванђеља у израелским градовима.

3. На крају Јеванђеља се каже да је Исус својим ученицима рекао:

И приступивши Исус рече им говорећи: Даде ми се свака власт на небу и на земљи. Идите дакле и научите све народе крстећи их ва име Оца и Сина и Светог Духа, учећи их да све држе што сам вам заповедао; и ево ја сам с вама у све дане до свршетка века. Амин. (Матеј, 28:18-20)

Јеванђеље по Марку

О Марку коме се приписује једно од јеванђеља, не зна се ништа детаљније, ни како је његово пуно име, ни какав је његов однос са Исусом, мир над њим, ни да ли га је уопште познавао и са њим се дружио. Има мишљења да је његово право име Јован, а да је Марко његово презиме. Лично се није дружио са Исусом нити од њега слушао његово учење. У поодмаклим годинама, како каже Бабијас, следио је Петра (око 135. године по Христу) који је покушавао помирити Исусово учење са новим захтевима времена. Нејнхам, такође, признаје да за Марка нико није рекао да је био у блиском односу са Исусом, нити да је значајније био познат у раној Цркви. Међутим, учењак Мухаммед Ебу Зехре каже да је Марко био један од Седамдесеторице за које хршћани верују да се на њих спустио Дух Свети, а да није спадао у дванаест Исусових апостола. Он даље каже да је Маркова породица у доба Исуса живела у Јерусалиму. Поменути Марко био је Варнавин сестрић, једног од дванесторице Исусових ученика познатих под именом апостоли. Марко се са Варнавом и Павлом путовао у Антиохију у њиховој мисији мисионара хришћанства, одакле се поново вратио у Јерусалим. Затим се поново сусретао са Варнавом и придружио му се на његовом путу за Кипар. Тамо су се поново растали и Марко је са Кипра отпутовао за Северну Африку. У Египат је дошао половином првог века и у њему се настанио. Одатле је повремено одлазио

у друге крајеве Северне Африке и Рим, али је Египат задржао и даље као стално место боравка све до смрти, где су га пагани убили 62. године по Христу.

У књизи **'Муруцу-л-ахбари фи терацум-л-ебрани'** се каже да је Марко негирао божанственост Исуса и у своме схватању слагао се са Петром, једним од апостола. У њој се даље каже да је своје Јеванђеље написао на тражење и инсистирање Римљана. Марко је своје Јеванђеље, како тврди већина хришћанских учењака, написао на грчком језику. Доктор Пост се слаже са овом тврдњом да је Марко своје Јеванђеље написао на грчком и то мишљење подржава у свом Лексикону Светог писма. Поред овога он у њему каже, да је то учинио у Риму, а као доказ му служи то да је Марко у њему дао објашњење неких латинских речи.

Ибн ел-Батрик каже да је ово Јеванђеље написано у Риму у доба цара Нерона и да га је написао Петар, први међу апостолима, и да га је приписао Марку. Међутим, ако се зна да је Петар био Марков учитељ и први међу апостолима, како изјављује сам Ибн ел-Батрик, како објаснити то да он преноси мишљење свога ученика? Каквог смисла има да Петар приписује Марку оно што је његово лично, а не Марково? Зар то није чудно? Зато писац књиге 'Водич у Свето писмо' каже: „Сматра се да је писање Марковог Јеванђеља организовао Петар 61. године, како би се одужио народу у којем је деловао. Из његових речи: 'Сматра се...' као да је хтео да изрази своје неслагање са овим мишљењем?! То мишљење делимо и ми. Постоје и другачија мишљења; да је Марко своје Јеванђеље написао тек после Павлове и Петрове смрти. Њега дели стари писац Иринеј. Петар је погубљен у Риму 65. год. по Христу по налогу Нерона.

Сва ова неслагања са оправдањем нас наводе да посумњамо у то ко је састављач Јеванђеља по Марку. Да ли је

то био лично Марко, или Петар у Марково име? Да ли се Марку само приписује, или га је он заиста написао? Да ли је то било по савету Петра, или га је Марко написао после Петрове смрти? Ко је онда прави састављач Јеванђеља по Марку? Како се одредити за једну од горе наведених могућности?

Што се тиче времена писања Јеванђеља по Марку и у том погледу постоје различита мишљења:

- Хорн каже: „Јеванђеље по Марку написано је између 56. и 65. год. по Христу, највероватније 60. или 63. године.”

Ово његово мишљење дели и Ибрахим Халил који је био хришћански свештеник, али је после тога примио Ислам. (Погледати Рисалету-л-гуфран стр. 17.)

- Писац књиге 'Водич у Свето писмо' каже да је то било 61. год. по Христу.

Међутим, ако је Марко убијен 62. год. по Христу, како је по неким могао своје Јеванђеље да напише 63. или чак 65. године?!

Проблеми око Јеванђеља по Марку:

1. Јеванђеље је првобитно писано руком дуги низ векова. Постоји стотине рукописа Јеванђеља по Марку која су допрла до нас. Проблем је у томе што не постоје два у потпуности идентична рукописа.

2. Нема једногласног мишљења око последњег поглавља Јеванђеља по Марку. Његово 16. тј. последње поглавље, садржи двадесет стихова, али они су од деветог до двадесетог непоуздани. Овај свршетак је на основу неких важних извора као што је ревидирани узорак Новог завета, непоузданог порекла.

И рече им: Идите по свему свету и проповедите јеванђеље сваком створењу. Који узверује и покрсти се, спашће се; а ко не верује осудиће се. А знаци онима који верују биће ови: именом мојим изгониће ђаволе; говориће новим језицима; Узимаће змије у руке, ако и смртно шта попију, неће им наудити; на болеснике метаће руке, и оздрављаће. А Господ, пошто им изговори, узе се на небо, и седе Богу с десне стране. А они изађоше и проповедаше свуда, и Господ их потпомага, и реч потврђива знацима који су се потом показивали. Амин. (Марко, 16:15-20)

3. У односу на примерке Јеванђеља по Марку који су данас у употреби, у четрнаестом и петнаестом стиху последњег поглавља, се налазе додаци грчкој верзији која је била у употреби у 15. веку, о чему овде нема довољно простора за дубљу анализу.

4. Из горе поменутог, јасно се види да нико од људи тачно не зна како се завршава Јеванђеље по Марку и да вео тајне, којом је обавијен његов свршетак, подсећа на нејасноће око личности Марка, коме се ово Јеванђеље приписује.

5. Не постоје два истоветна примерка у рукопису.

Јеванђеље по Луки

Јеванђеље по Луки је по реду на трећем месту у Новом завету. По питању личности његовог састављача нема никаквог неслагања, са обзиром на његово име и сигурност да га је он, заиста, написао. За поменутог Луку је доказано да је био Павлов ученик, да је своје Јеванђеље написао по упутству свога учитеља и да није био јеврејског порекла. Лука је Павла пратио на његовим многобројним путовањима и помагао му је у његовим пословима. У Павловим посланицама на ово се указује на више места. Зна се да је Павлове посланице које говоре о његовом животу, написао Лука. Зато није никакво чудо да се у њима, на више места, спомиње Лукино име. У погледу Лукиног занимања, једне предаје говоре да је био лекар, а друге сликар. Што се тиче његовог рођења, извори говоре да је то било у Антиохији.

На Лукино занимање и бављење лечењем, указује Павле у својој посланици упућеној Колошанима:

Поздравља вас Лука лекар љубазни, и Димас.
(Колошанима, 4:14)

Рекосмо да постоје неки историчари који мисле да је Лука по занимању био сликар. Према томе, и око његовог порекла постоји неслагање у погледу места рођења и занимања. Да ли је он онда по пореклу из Антиохије, или се родио у Византији а одрастао у Риму? Да ли је био лекар или сликар? Ако се каже у погледу занимања да је истовремено био и лекар и сликар, намеће се проблем како спојити Антиохију и Рим? Још једном треба подвући да се сви слажу да је Лука био Павлов ученик, а не ученик Исуса или неког од његових ученика. Поменути Павле одиграо је веома опасну улогу у хришћанству.

1. За кога је Лука написао своје Јеванђеље?

Свештеник Ибрахим Сеид тврди да је Лука своје Јеванђеље наменио Грцима, као што је Матеј своје Јеванђеље наменио Јеврејима, Марко Римљанима а Јован заједничкој цркви. Међутим, ко год узме да прочита Јеванђеље по Луки, на самом његовом почетку наћи ће да стоји:

Будући да многи почеше описивати догађаје који се испунише међу нама, као што нам предаше који испрва сами видеше и слуге речи бише: Намислих и ја, испитавши све од почетка, по реду писати теби, честити Теофиле, да познаш темељ оних речи којима си се научио. (Лука, 1:1-4)

За поменутог Теофила Ибн ел-Батрик каже да је био истакнути римски, а не грчки учењак. Са њиме се слаже и свештеник Ибрахим Сеид.

Неслагање око овога се овде не завршава, него неки тврде да је поменути Теофил био Египћанин, а не Грк. Ако је то тачно, онда Лука своје Јеванђеље није писао ни за Грке ни за Римљане, него за Египћане.

2. Датум настанка Јеванђеља по Луки

Доктор Пост сматра да је Јеванђеље по Луки написано пре разарања Јерусалима и пре Дела апостолских (Лука је писац и Дела апостолских). Апостолска дела су написана 62. или 63. године по Христу. Лука је своје Јеванђеље на вероватније написао у Цезареји у Палестини, између 58. и 60. године по Христу, док је Павле био у заточеништву. Неки тврде да је Лука своје Јеванђеље написао пре тога. Из овога се разуме да је Лука своје Јеванђеље написао за време Павловог живота (док је овај био у заточеништву).

Познати научник Ларон тврди да је Лука своје Јеванђеље написао после Петрове и Павлове смрти и након што је Марко написао своје Јеванђеље. Хорн каже: „Треће Јеванђеље насписано је или 53. или 63. или 64. године по Христу". Из овога се може закључити да постоје различита мишљења о времену настанка овог Јеванђеља, као што постоје различита мишљења о његовом састављачу и дилеме да ли је он из Антиохије или Римљанин, о чему смо раније говорили. Поред тога, не зна се поуздано коме је ово Јеванђеље намењено; за Грке, Римљане или Египћане. Једино што није, у вези са Луком спорно, је то да је он Павлов ученик и да није био ученик Исусов, нити неког од његових ученика.

3. Још нека мишљења о Јеванђељу по Луки

Могуће да је састављач Јеванђеља по Луки материјал за ово Јеванђеље сакупио на просторима Палестине или Сирије у периоду између 70. и 80. године по Христу, ако не и пре. Постоје неки који мисле да је Лука своје Јеванђеље написао негде у Грчкој, након чега га је током седамдестих година, ускладио са Јеванђељем по Марку и у коначној форми издао између 80. и 85. године по Христу. Око пет година после тога, он је написао своју другу књигу Дела апостолска којом је хтео да одговори на питања упућена од стране римских службеника и учењака тога времена, међу којима се истицао Теофил. Ову своју књигу он је обелоданио 95. године по Христу. Из Лукиних речи се може разумети да је био странац и да није потицао из рода Јевреја.

Лука лично није видео Исуса. Увод његовог Јеванђеља казује да је он своје Јеванђеље написао и упутио на адресу човека званог Теофил. Лука не тврди да је своје Јеванђеље

написао по надахнућу, него само каже да је Јеванђеље резултат напорног рада.

Стари хришћански учењаци попут Клемента Александријског, Тертулијана, Оригена, Еузебија и Јеронима, сматрају да је Лука из Антиохије, да није био Јевреј и да је своје Јеванђеље преписао из прибелешки неког од Павлових пријатеља.

4. Проблеми око Јеванђеља по Луки

а) Западна верзија Јеванђеља по Луки не слаже се са александријском и византијском верзијом.

б) Код Јеванђеља по Луки поједини стихови се понављају по два пута на различитим местима. Оваквих стихова има укупно једанаест.

в) По Јеванђељу по Луки Исусово родословље се не слаже са оним које наводи Матеј. Оно се не слаже ни са именима далеких предака која наводи Стари завет.

Јеванђеље по Јовану

Засигурно је доказано да је Исус, мир над њим, међу својим ученицима, званим апостоли, имао једног којег је посебно волео. То је био Јован, син Зеведејев. Ово је, као што смо на почетку рекли, засигурно доказано. Међутим, оно што није доказано је то да је овај исти Јован састављач Јеванђеља по Јовану. У ово сумњају многобројни истраживачи, међу којима и хришћани. Зашто? Зато што се ово Јеванђеље одликује нечим што је постало темељ хришћанског учења - тврдњом да је сам Исус бог. По томе се оно разликује од сва три раније поменута јеванђеља, која о овоме, бар отворено, не говоре. Ово јеванђеље расправља о филозофским питањима, што недвосмислено говори о блиској вези његовог састављача са филозофским кретањима и културом средине у којој је живео.

Као што по питању осталих јеванђеља наилазимо на многобројна неслагања у вези са њиховим састављачима, датумом настанка и језику на коме су написана а исте проблеме сусрећемо и у вези са овим јеванђељем, само што су они овде још више изражени. Расправе око овог јеванђеља су попримиле посебан ток и оне се добрим делом разликују од расправа о другим јеванђељима. Кад о овоме говоримо, можемо рећи, да се пред нама налази велики број стручњака из области историје религије, нарочито хришћанства, који без икаква сакривања и устручавања изјављују да је све што је у вези са Јеванђељем по Јовану, са обзиром на његову тематику, личност састављача, време његовог настанка и друга питања по којима одудара од осталих јеванђеља, обавијено велом сумње и немогућностима да се на све то да задовољавајући одговор. Међу њих спадају:

- Цон Марш;

- Грант;

- М. Колман;
- Стадлин;
- Др. Пост;
- Џорџис Зевин;
- Чарлс Ботер;
- Морис Бикај и други.

Овакав став је у:

- Британској енциклопедији и
- Америчкој енциклопедији.

Џон Марш у предговору свог коментара Јеванђеља по Јовану под насловом 'Немогућност потврде' каже: „Тешко је, ако не и немогуће, доказати и потврдити било који од проблема Јеванђеља по Јовану.”

Он наводи примере па каже:

- Ко је био Јован за кога се каже да је написао Јеванђеље?

- Где је живео?
- Коме је посветио своје Јеванђеље?
- Које је изворе користио?
- Када је написао своје Јеванђеље?

Могуће да је писац Јеванђеља по Јовану Јован Марко, а не Јован син Зеведејев. Јован Марко имао је свој кружок истомишљеника и деловао је међу странцима, а не међу Јеврејима. Овај кружок је био под утицајем Јована Крститеља.

Што се тиче Гранта, за њега се може рећи да он заступа мишљење да је поменути Јован био хришћанин и да, највероватније, не води порекло од Јевреја. Он даље сматра да је Јован био под јаким утицајем хеленског учења и филозофије, иако је сам био источног или грчког порекла. О месту настанка Јеванђеља по Ивану, Грант износи следећу констатацију:

„Врло је вероватно да је Јован своје Јеванђеље написао у Антиохији, Ефезу, Александрији или Риму.“

Навођење места могућег настанка, Јеванђеље по Јовану, Грант оправдава тврдњом да су то били главни центри деловања и проповедања хришћанства у ближем и даљем окружењу у првом и другом веку по Христу као и тврдњом да су поменута места била у сталном контакту, једна са другим.

Ибн ел-Батрик сматра да је Јован своје Јеванђеље написао на острву Патмос у Егејском мору, које је тада припадало византијском царству.

1. Тематика Јовановог јеванђеља

Јован је своје Јеванђеље написао са циљем да служи као уџбеник хришћанског учења и црквене литургије унутар цркве са једне, и пропагирања ван цркве, са друге стране.

Ово Јеванђеље задире у питања која су на крају првог и почетку другог века била камен спотицања у хришћанском свету. У том периоду се ширило гностичко учење кроз које се Исус покушавао промовисати у бога, што га је учинило нестварном особом, створењем у коме се бог привремено појавио у људском лику и које није осетило бол ни горчину смрти. Све ово, заиста, зрачи из Јеванђеља по Јовану. Грант о томе каже: „Јован је, без сумње, морао да зна за постојање остала три јеванђеља која су међусобно слична. Јован је своје

Јеванђеље написао са циљем да допуни или исправи три раније написана.

Коментаришући драстична неслагања између Јеванђеља по Јовану и остала три, М. Колман каже да је Јован имао различите теолошке погледе од осталих мисионара хришћанства. Стадлин тврди да је цело Јеванђеље по Јовану написао неко од ученика александријске школе.

Професор Ебу Зехре додаје: „Оспоравање од стране хришћанских ученика могућности да је Јеванђеље по Јовану написао Јован, син Зеведејев, није никаква новост нити питање које је покренуто у наше време. Напротив, око овога се водила жучна полемика од почетка другог века по Исусу. И тада је било оспоравања могућности да је Јован апостол написао ово Јеванђеље. Међу значајним именима тог времена истиче се Иренеј, Поликарпов ученик. Овај последњи је био ученик Јована апостола. Он није потврдио да је од свог учитеља чуо истинитост тих прича које говоре да ово Јеванђеље припада Јовану апостолу, јер да је то било тачно, он би са тим сигурно упознао свога ученика Поликарпа, који би то, опет, пренео своме ученику Иренеју. Да је Иренеј знао овакво нешто, он би сигурно то, касније, кад се о томе развила дискусија, потврдио.

Др. Пост наводи различита мишљења око датума настанка Јеванђеља по Јовану. Сам он спада у групу пристрасних хришћана који тврди да је ово Јеванђеље написао лично Јован апостол и каже: „Оно је вероватно написано 95., 98. или 96. године по Христу”.

Истовремено Ибн ел-Батрик спомиње да је Јован своје Јеванђеље написао у доба цара Трајана. Међутим, Хорн наводи друге датуме настанка Јеванђеља по Јовану. Он сматра да је оно могло бити написано 68., 69. или 70. године по

Христу, мада не искључује могућност да је то могло бити и 89. или 98. године.

Други истраживачи, међу којима је и Ибрахим Халил, бивши хришћански свештеник који је примио Ислам, су мишљења да је Јеванђеље по Јовану написано између 110. и 115. године по Христу.

2. Који су разлози настанка овог Јеванђеља

Џорџ Зевин, Јусуф Хори и писац књиге 'Водич у Свето писмо' кажу да неки људи нису веровали да је Исус бог и да су такво мишљење подржавале многобројне источњачке секте, па је од Јована затражено да напише још једно Јеванђеље које би потврдило веровање у Исусову божанственост. Као резултат тога био је настанак Јеванђеља по Јовану. Џорџ Зевин наводи чак и имена неких истакнутих особа које нису признавале божанственост Исуса. Међу њима су били Сиринтос и Ебисон са својим присталицама. Они су у хришћанском учењу побијали сваку помисао да је Исус бог и тврдили су да је он само човек. Због тога су се високи свештеници из Азије и других крајева састали и од Јована су затражили да напише једну опширну књигу о Исусу, у облику Јеванђеља, у којој ће написати све о његовој божанствениости, што су били изоставили остали састављачи јеванђеља.

Карлс Ботер сматра да је Јеванђеље по Јовану препуно гностичког учења, јер се на самом почету Јеванђеља по Јовану каже:

У почетку беше Реч, и Реч беше у Бога, и Бог беше Реч. Она беше у почетку у Бога. Све је кроз Њу постало, и без Ње ништа није постало што је постало. (Јован, 1:1-3)

Он каже да је ово чиста гноза и да Исусово учење и лично веровање ни у ком случају није било Тројство. Њега је кроз своје гностичко учење измислио Павле са својим присталицама, што је Исуса учинило нестварном особом, небеским створењем у чијем се људском облику утеловио Бог. Ово значење имају почетне речи Јеванђеља по Јовану. Њима се хтело рећи да је Реч била Бог, а затим постала тело у коме се појавио међу нама.

Америчка енциклопедија каже да је учење Јеванђеља по Јовану немогуће помирити са учењем остала три, јер ако устврдимо да је ово тачно, аутоматски остала три проглашавамо апокрифним. Британска енциклопедија каже да нема никакве сумње да је Јеванђеље по Јовану кривотворено и да је његов састављач имао за циљ да потпали сукоб између два апостола, Јована, сина Зеведајева и Матеја.

И да на крају наведемо мишљење Мориса Бикаја, савременог истраживача три религије, јудаизма, хришћанства и Ислама. Он каже да у вези са Јеванђељем по Јовану постоји много проблема, како по питању његовог састављача, тако и по питању проблематике коју обрађује, првенствено зато што се у своме учењу сукобљава са преостала три јеванђеља. Према томе, појављује се проблем коме треба веровати Матеју, Марку, Луки или Јовану.

3. Закључна реч о Јеванђељу по Јовану

На питање када је написано Јеванђеље по Јовану не може се дати прецизан одговор. Сумње у то да ли је ово Јеванђеље саставио апостол Јован су веома старог датума и оне су присутне од почетка првог века по Христу. Поликарп,

ученик апостола Јована, као и Иренеј, Поликарпов ученик о овоме ништа не говоре.

О времену настанка овог Јеванђеља, такође, се ништа поуздано не зна. Др. Пост, страствени заговорник Јована апостола, тврди да је ово Јеванђеље написао Јован апостол 95., 98., или 96. године по Христу.

Хорн каже: „Ово Јеванђеље је написано 68., 69., 70., 89. или 98. године. За циљ је имало да потврди божанственост Исуса након што су Сиринос и Ебисон са својим присталицама у пропагирању хришћанства тврдили да је он само човек.“

4. Још неколико података у расветљавању питања: Ко је састављач Јеванђеља по Јовану ?

Историјски извори говоре да је у Малој Азији постојала групација хришћана која је одбијала да призна да је ово Јеванђеље саставио Јован. То је било око 165. године по Христу. Ова групација је имала велики број присталица. О њој је од 374. до 377. године нашироко говорио Светац Епифаније. Овде се намеће следеће питање: Да ли би овако бројна групација на тим просторима и у томе времену, водила тако дугу и жучну расправу, да није било никакве сумње у оригиналност Јеванђеља по Јовану? Одговор је да сигурно не би.

Поред тога, сам садржај Јеванђеља по Јовану говори да оно није изашло из пера Јована апостола. Његов текст на много места наговештава да је његов састављач, готово засигурно, био неки од јеврејских учењака, добро упућен у начин јеврејског схватања и размишљања. (Погледај нпр. следеће стихове: 4:27, 7:15, 9:7, 4:9, 7:49, 1:21, 4:25, 6:14, 7:4, 12:34, 7:22, 1:28, и 7:37)

Овоме свему треба додати да је Јован, син Зеведејев, био неписмен и неук човек, о чему недвосмислено говоре Дела апостолска (4:13):

А кад видеше слободу Петрову и Јованову, и знајући да су људи некњижевни и прости, дивљаху се, и знаху их да беху с Исусом.

Зато се са сигурношћу може веровати да је састављач Јеванђеља по Јовану потицао из богате и познате породице. Истовремено, Јован апостол, као сиромашни рибар, тешко да је могао имати иоле значајнији углед у средини у којој је живео. Свему овоме треба додати да се четврто јеванђеље (Јеванђеље по Јовану) по својој тематици, садржају и стилу знатно разликује од остала три јеванђеља.

Први који је почео тврдити да је Јеванђеље по Јовану написао Јован апостол био је Иренеј (умро 177. године по Христу.) Хришћански учењаци су мишљења да оно није довољно прецизно и да не може одговорити критици која му се упућује. Међутим, чак и мишљења оних учењака који настоје да докажу да је Јеванђеље по Јовану веродостојно, готово да се у потпуности подударују са најновијим сазнањима да би састављач овог Јеванђеља могао бити Иван ел-Ершад, а не сам апостол Јован, син Зеведејев. Поменути Јован ел-Ершад је један од Исусових ученика, али се он не убраја међу дванаест апостола. Њему је Исус у последњим данима пред смрт био дозволио да га прати и да се са њим дружи.

Јован ел-Ершад као бистар и образован младић истицао се у познавању Старог завета. Поттицао је из угледне куће садусеја. Међутим, поменути Иван ел-Ершад ни у једном извору и ни у једној прилици се не спомиње заједно са дванаест апостола, па према томе и не спада у њих. Уз све ово

треба напоменути да је Јован, син Зеведејев обешен по налогу Агрипе Прве 44. године по Криту. Ово тврде Карлс Алфред, Роберт Езлер и неки други хришћански учењаци.

5. Резиме мишљења о састављачу Јеванђеља по Јовану

У Јеванђељу по Јовану постоји више места из којих се види да ово Јеванђеље не припада Јовану апостолу, него некој другој особи, која је, највероватније, била ученик неког од Исусових апостола. Претпоследња реченица Јеванђеља по Јовану је спорна, и вероватно ју је додао неки од каснијих ефешких учењака раног хришћанства.

Ово је онај ученик који сведочи ово, који и написа ово: и знамо да је сведочанство његово истинито. (Јован, 21:24)

Закључак до кога су дошли новији хришћански истраживачи као што су проф. Стартер, писац књиге 'Четири јеванђеља' и свештеник Берекетуллах Ејм, је следећи:

а) Није доказано да је Исус или неки од његових ученика тврдио да се Бог утеловљује у људском лику.

б). Први који је почео писати о утеловљењу Бога у људском лику и тако интерпретисати Исусово учење је био човек који је Исуса видео као дванаестогодишњак и који од Исуса није добио никакво знање, јер му није био ни ученик.

в) Утемељивач оваквог учења је човек потпуно непознате прошлости, о коме се, изузимајући текстове који му се приписују, готово ништа не зна. Какве је био нарави, укуса и погледа? Какве су биле његове склоности? Одакле му овакво учење? Од кога га је научио? Где је провео свој живот? Какве су биле његове везе са ученицима?

г) Овакво учење је обелоданио у 95. години по Христу, када је имао 70 година старости. Од Павлове смрти тада је било прошло пуних 28 година (јер Павле је умро 67. године по Христу).

д) Пошто је Павле, који је био већ давно умро, у својим посланицама утемељио учење о теловљењу Бога у људском лику и то јавно пропагирао, испада да Јован ел-Ершед није био први који је почео да говори о томе, него Павле.

6. Резултати најновијих истраживања

- Ово Јеванђеље исправља датум распећа и смешта га у четвртак уочи Пасхе, (када се кољу овнови за Пасху), док остала три јеванђеља говоре да је то било у петак.

- Јеванђеље по Јовану, за Исуса, поред осталих, користи и назив и Син Божији.

- За разлику од осталих јеванђеља Јеванђеље по Јовану се бави тематиком која је била присутна у хришћанском свету на крају првог и на почетку другог века по Христу, гностичким учењем које је настојало да докаже да је Исус био нестварна личност и Божије створење које се, привремено, појавило у људском лику, које није осетило бол распећа и горчину смрти. Ово Јеванђеље је дошло да побије такво учење, да потврди да је Исус био људско створење у коме се Бог теловио, да је осећао бол и горчину смрти. Пошто је Јован истовремено био и хришћанин и хелениста под снажним утицајем хеленске културе и филозофије у јеврејском окружењу, он је морао бити импресиониран стоицизмом.

Џон Марш, коментатор Јеванђеља по Јовану, сматра да у вези са овим Јеванђељем нема ни једног питања на које се са сигурношћу може дати задовољавајући одговор. Тако се засигурно не зна ни ко је његов састављач, ни где је живео,

нити за кога је написано, као ни који су извори коришћени и када је написано.

7. Главни проблеми око Јеванђеља по Јовану

1. Ранија три јеванђеља говоре да је главни део своје мисије Исус провео у Галилеји, док Јеванђеље по Јовану говори да је Јудеја била центар његовог деловања.

2. Било би за претпоставити да се ово Јеванђеље завршава са двадесетим поглављем. Постојање двадесет и првог поглавља је извор сумње и камен спотицања.

3. За разлику од остала три јеванђеља, Јеванђеље по Јовану отворено, између осталог, говори о божанствености Исуса.

Који су извори коришћени у састављању јеванђеља

Састављачи три слична јеванђеља, Матеј, Марко, и Лука, користили су следеће изворе у писању својих јеванђеља:

1. Непознати извор на арамејском језику чији је грчки превод био доступан састављачима јеванђеља.

2. Један други документ који је представљао првобитну верзију Јеванђеља по Марку. Овај стари документ био је

написан у облику белешки на основу Петрових казивања о Исусу Христу.

3. Трећи документ познат под ознаком (Л) представља збирку казивања о Исусу Христу. Овај документ у састављању свога Јеванђеља користио је једино Лука.

Главни проблеми јеванђеља

1. Међусобно велико неслагање;
2. Грешке у цитирању Старог завета;
3. Проблем распећа;
4. Проблем васкрснућа и појављивања након тога.

А сада ћемо нешто опширније рећи о сваком од ових проблема:

У вези са првом тачком, међусобном неслагању јеванђеља, наилазимо на шест следећих проблема:

1. Неслагање по питању Исусовог порекла;
 2. Имена ученика;
 3. Неподударност предаја;
 4. Постојање предаја које се међусобно искључују;
 5. Искривљавање Исусових имена и недвосмислених речи;
 6. Предсказања која се нису обистинила.
1. Исусово порекло

Неслагања у вези са Исусовим пореклом своде се на следеће:

1. По ономе што наводи Матеј, Исус води порекло од Јосифа Дрводеље.

2. Наводећи лозу Исусовог родословља и Матеј и Лука, одређују Јосифа Дрводељу за његовог законског оца. Ово чине зато да би га преко Јосифа Дрводеље довели у везу са Давидом и доказали да води порекло од њега.

3. Међутим, ко пажљивије прочита родословље које наводи Матеј, без икаквих потешкоћа ће приметити да се не слаже са оним које наводи Лука. Ово може уочити свако, чак и обични читаоц. Поред овога, лозу раних Исусових предака наводе и књиге Старог завета, посебно Књига постанка и Прва књига летописа (треће поглавље).

Онај део лозе родословља који наводи Стари завет не слаже се ни са оним што наводи Матеј, ни са оним што наводи Лука. Навешћемо само један пример Матејевог и Лукиног неслагања: Лука Исусово родословље наводи преко Јесеја сина Давидова, а Матеј преко његовог сина Соломона. Како помирити ово неслагање? Поред овога постоје и друга неслагања и у вези са тим читаоц се може обратити на поменуте изворе, међу којима је посебно важна Прва књига летописа, једна од јеврејских светих књига која наводи порекло Израелћана.

2. Неслагање јеванђеља о именима апостола

Између онога што у вези са апостолима каже Матеј и Марко са једне стране и Лука и Јован, са друге стране, постоји очито неслагање. Због тога Џон Кирн каже да при писању јеванђеља није вођено ни најмање рачуна о провери имена личности, чак ни кад се ради о апостолима. Тако се Јуда, син Јаковљев, не спомиње при набрајању имена апостола ни код Матеја, ни код Марка. Уместо њега, у њиховим јеванђељима се спомиње Либаус, звани Тадеј. Штавише, Јуда (не ради се овде о Јуди Искаротоском) у званичним преводима Јеванђеља по Луки, час се спомиње као Јуда, Јаковљев брат, а час као Јуда Јаковљев син.

4. Предаје које се међусобно не слажу

Оваквих примера имамо више. Навешћемо само неке:

а) Смоквино стабло - Матеј у свом Јеванђељу каже:

И уђе Исус у цркву Божју, и изгна све који продаваху и куповаху по цркви, и испремета трпезе оних што мењаху новце, и клупе оних што продаваху голубове. И рече им: У Писму стоји: Дом мој дом молитве нека се зове; а ви начинисте од њега пећину хајдучку. И приступише к Њему хроми и слепи у цркви, и исцели их. (Матеј, 21:12-14)

И оставивши их изађе напоље из града у Витанију, и заноћи онде. А ујутру, враћајући се у град, огладне. И угледавши смокву једну крај пута дође к њој, и не нађе ништа на њој до лишће само, и рече јој: Да никад на теби не буде рода до века. И одмах усахну смоква. (Матеј, 21,17-19)

Марково казивање ове приче у његовом Јеванђељу се разликује од ове коју наводи Матеј. Он каже да се то десило док се Исус враћао из Витаније у Јерусалим, дакле пре Исусовог уласка у храм. По Матеју се смоква сместа осушила, а по Марку то су ученици приметили тек следећи дан, кад су се са Исусом враћали у Витанију. (Погледати: Марково јеванђеље, 11:12-23)

б) Други пример различитог казивања једне исте приче је у вези са молбом двојице Зебведејевих синова Јована и Јакова. Марко каже да су њих двојица једног дана замолили Исуса да једног од њих постави са своје десне, а другог са леве стране на небу.

И пред Њега дођоше Јаков и Јован, синови Зеведејеви, говорећи: Учитељу! Хоћемо да нам учиниш за шта ћемо Те молити. А Он им рече: Шта хоћете да вам учиним? А они Му рекоше: Дај нам да седнемо један с десне стране Теби, а други с леве, у слави Твојој. (Марко, 10:35-37).

Казујући исту причу Матеј каже да је то замолила њихова мајка, а не они.

Тада приступи к Њему мати синова Зеведејевих са својим синовима клањајући Му се и молећи Га за нешто. А Он јој рече: Шта хоћеш? Рече Му: Заповеди да седу ова моја два сина, један с десне стране Теби, а један с леве стране Теби, у царству Твом. (Матеј, 20:20-21)

в) Трећи пример различитог казивања једне исте приче је истеривање нечистог духа из опседнуте особе. Ову причу казују Матеј, Марко и Лука, али сваки на различит начин. (Погледати: Марко 5:2-13, Лука 8:27-37, Матеј 8:28-34)

5. Предаје које искључују једна другу

Следећи примери су доказ да у јеванђељима има предаја које једна другу искључују. Нпр.

а) Јован Крститељ и Исус

Јован Крститељ (Захаријев син) и Исус Христ су се међусобно добро познавали. Била су то два пророка који су истовремено живели и дружили се. Довољно је још рећи да су били рођаци. О томе се говори и у самом јеванђељу. (Погледај: Лука 3:15-22, Јован 1:26-32, Марко 1;7-10). На свим овим местима се недвосмислено каже да је Јован Крститељ познавао Исуса Христа. Међутим, Матеј и Лука све ово заборављају и кажу да је Јован Крститељ, када је био ухапшен послао двојицу својих ученика Исусу да га питају да ли је он очекивани Месија или није. (Матеј, 11:2-5 и Лука, 7:18-21)

А Јован чувши у тамници дела Христова посла двојицу ученика својих, и рече Му: Јеси ли ти Онај што ће доћи, или другог да чекамо? (Матеј, 11:2-5)

И јавише Јовану ученици његови за све ово. И дозавши Јован два од ученика својих посла их к Исусу говорећи: Јеси ли ти Онај што ће доћи, или другог да чекамо? Дошавши пак људи к Њему рекоше: Јован крститељ посла нас к теби говорећи: Јеси ли ти Онај што ће доћи, или другог да чекамо? (Лука, 7:18-21)

б) Петар и Исус

Јеванђеље говори да је Исус Петра оставио за свог заменика међу апостолима и да му је рекао:

И одговарајући Исус рече му: Благо теби, Симоне сине Јонин! Јер тело и крв нису то теби јавили, него Отац мој који је на небесима. А и ја теби кажем: ти си Петар, и на овом камену сазидаћу цркву своју, и врата паклена неће је надвладати. И даћу ти кључеве од царства небеског: и шта свежеш на земљи биће свезано на небесима, и шта разрешиш на земљи биће разрешено на небесима. (Матеј, 16:17-19)

Међутим, Матеј убрзо иза тога мења мишљење и слаже се са Марком да је Петру Исус рекао:

А Он обрнувши се рече Петру: Иди од мене сотоно; ти си ми саблазан; јер не мислиш шта је Божје него људско. (Матеј, 16:23).

Како Исус за Петра час каже да му је заменик на земљи, а час да је Сотона?

б. Још један пример Петровог односа према Исусу

Нови завет говори да је Исус рекао:

А који год призна мене пред људима, признаћу и ја њега пред Оцем својим који је на небесима. А ко се одрекне мене пред људима, одрећи ћу се и ја њега пред Оцем својим који је на небесима. (Матеј 10:32-33 и Лука 12:8-9)

Петар је сигурно као Исусов ученик за ово морао чути. Ипак он је оне ноћи кад је ухапшен Исус од стране Јевреја и кад су Петра питали да ли га познаје, три пута одговорио да не познаје Исуса. Према томе, он је себе овим својим поступком сврстао у оне за које је Исус рекао да су пропали, јер је занегирало свога учитеља и пред Богом и пред људима. (Погледати: Петрово одрицање Исуса - Матеј 26:69-74, Марко 14:66-72 и Лука 22:54-60.)

А Петар сеђаше напољу на двору, и приступи к њему једна слушкиња говорећи: и ти си био с Исусом Галилејцем. А он се одрече пред свима говорећи: Не знам шта говориш. А кад изиђе к вратима угледа га друга, и рече онима што беху онде: и овај беше са Исусом Назарећанином. Он опет одрече се клетвом: Не знам тог човека. А мало потом приступише они што стајаху и рекоше Петру: Ваистину и ти си од њих; јер те и говор твој издаје. Тада се поче клети и преклињати да не зна тог човека. И одмах запева петао. И опомену се Петар речи Исусове што му је рекао: Док петао не запева три пута ћеш ме се одрећи. И изашавши напоље плака горко. (Матеј 26:69-75)

7. Трећи пример неслагања око Исусовог васкрснућа

Говорећи о Исусовом васкрснућу Марко у својој Јеванђељу каже да се он након тога указао двојници ученика док су били на путу за Емаус. Када су се вратили и о томе

испричали осталим ученицима, они им нису поверовали. (Марко, 16:12-13)

И они чувши да је жив и да Га је она видела не вероваше. А потом јави се на путу двојици од њих у другом обличју, кад су ишли у село. И они отишавши јавише осталима, и ни њима не вероваше. (Марко, 16:11-13)

Међутим, ово је у супротности са оним што о овоме каже Лука, јер он тврди да су им остали ученици, који су били окупљени на једном месту, поверовали у Исусово васкрснуће и указање

Тада се њима отворише очи и познаше Га. И Њега нестале. И они говораху један другом: Не гораше ли наше срце у нама кад нам говораше путем и кад нам казиваше писмо? И уставши онај час, вратише се у Јерусалим, и нађоше у скупу једанаесторицу и који беху с њима, који говораху: Заиста устаде Господ, и јави се Симону. И они казаше шта би на путу, и како Га познаше кад преломи хлеб. (Лука, 24:33-34).

Како је могуће да о истом догађају двојица састављача јеванђеља тврде супротно?

8. Искривљавање Исусових имена и недвосмислених речи

Читајући Нови завет наилазимо на искривљавање и мењање Исусових, мир над њим, надимака и недвосмислених речи. Тако нпр. двојица јеванђелиста, Матеј и Лука, преузимају и искривљавају речи из Јеванђеља по Марку. Цитирајући Исусове речи Марко каже:

И погледавши на народ који сеђаше рече: Ево матери моја и браћа моја. Јер ко изврши вољу Божију, онај је брат мој и сестра моја и матери моја. (Марко, 3:35)

Преузимајући ове речи, Матеј о истој ствари каже:

И пруживши руку своју на ученике своје рече: Ето матери моја и браћа моја. Јер ко извршује вољу Оца мог који је на небесима, онај је брат мој и сестра и матери. (Матеј, 12:49)

9. Још један пример

Када су двојица Зевејевих синова замолили Исуса да им да место, једном са своје десне, а другом, са леве стране, Марко каже да им је Исус рекао:

Али да седнете с десне стране мени и с леве, не могу ја дати него којима је уготовљено. (Марко, 10:40)

Преузимајући ове речи Матеј их искривљује и додаје:

Али да седете с десне стране мени и с леве, не могу ја дати, него коме је уготовио Отац мој. (Матеј, 20:23)

Када је Исус питао своје ученике:

А Он им рече: А ви шта мислите ко сам ја? А Петар одговарајући рече Му: Ти си Христос. (Марко, 8:29)

Међутим, овоме Матеј додаје и каже да је Петар рекао:

А Симон Петар одговори и рече: Ти си Христос, Син Бога Живога. (Матеј, 16:16)

Случајеви искривљавања нису везани само за преношење речи из једног у друго јеванђеље, него и за преписивање из старих примерака и сачињавање нових.

Најбољи пример за ово је постојање различитих примерака јеванђеља по Марку. Тако на самом почетку Јеванђеља по Марку, које је данас у оптицају, каже се:

Почетак јеванђеља Исуса Христа Сина Божјег.
(Марко, 1:1)

Међутим, у ранијим рукописима овог Јеванђеља нема речи 'Сина Божјег', и почетак гласи: „Почетак јеванђеља о Исусу Христу.”

Ово су само неки примери искривљавања Исусових надимака, како у старим, тако и у новим примерцима јеванђеља. То је без сумње допринело настанку различитих хришћанских секти.

10. Предсказања која се нису обистинила

Примера необистињених предсказања има много. Навешћемо само нека:

- Јеванђеље казује да је Исус својој дванаесторици апостола (међу које се убраја и Јуда Искариотски, који га је издао и пријавио Јеврејима) рекао:

Заиста вам кажем да ћете ви који идете за мном, у другом рођењу, кад седе Син човечији на престолу славе своје, сешћете и ви на дванаест престола и судити над дванаест колена Израиљевих. И сваки, који остави куће, или браћу, или сестре, или оца, или матер, или жену, или децу, или земљу, имена мог ради, примиће сто пута онолико, и добиће живот вечни. (Матеј 19:28-29)

Пошто је и Јуда Искариотски био један од дванаест поменутих апостолола, на које се односе горње речи, подразумева се да ће и он са њима седити на престолу, на

оном свету око Исуса. Како се ово може десити кад се зна да је он изневерио Исуса и заслужио проклетство након тога?

- У једном другом пророчанству јеванђеља се каже да ће Исус бити три дана и три ноћи закопан у земљи, али се то није десило, као што смо већ раније објаснили.

И рече им: Тако је писано, и тако је требало да Христос пострада и да устане из мртвих трећи дан. (Лука, 46)

- У једном другом предсказању јеванђеља се говори да ће Смак света сигурно доћи пре истека првог века по Христу, још за живота његове генерације.

Заиста вам кажем да овај нараштај неће проћи док се ово све не збуди. (Марко, 13:30 и Лука 21:32)

Упркос овом предсказању до сада је прошло готово пуних двадесет векова од рока који јеванђеље одређује за Смак света и поновни долазак Исуса на Земљи. Свет је још увек тамо где је и био, а ни Исус се још није појавио.

11. Грешке у поткрепљивању Старим заветом

Састављачи књига Новог завета на више места наводе предсказања из јеврејских светих књига и покушавају доказати да се она односе на Исуса Христа. Међу њима, нарочито је Матеј склон навођењу старих предсказања. Међутим, овде се не ради ни о каквим предсказањима јеврејских књига о Исусовом доласку и не могу се у том циљу употребљавати, јер се односе на нешто сасвим друго, што се већ десило и што је људима из тог времена било сасвим јасно. Навешћемо само неколико примера:

1. Матеј каже да је Исусово рођење у Витлејем било остварење предсказања Старог завета. Он, наиме, за његово рођење везује следећу причу:

А кад се роди Исус у Витлејему јудејском, за времена цара Ирода, а то дођу мудраци с истока у Јерусалим, и кажу: Где је цар јудејски што се родио? Јер смо видели Његову звезду на истоку и дошли смо да Му се поклонимо. Кад то чује цар Ирод, уплаши се, и сав Јерусалим с њим. И сабравши све главаре свештеничке и књижевнике народне, питаше их: Где ће се родити Христос? А они му рекоше: У Витлејему јудејском; јер је тако пророк написао: И ти Витлејеме, земљо Јудина! Ни по чем ниси најмањи у држави Јудиној; јер ће из тебе изићи человођа који ће пасти народ мој Израиља. (Матеј, 2:1-6)

Истраживачи попут Џона Фентона су доказали да је реченица **'Витлејеме, земљо Јудина'** састављена из два различита цитата из Старог завета и да се ниједан ни у чему не односи на Исуса Христа, сина Маријиног. Први цитат је преузет из књиге пророка Михеја:

А ти, Витлејеме Ефрато, ако и јеси најмањи међу хиљадама Јудиним, из тебе ће ми изаћи који ће бити Господар у Израиљу, коме су изласци од почетка, од вечних времена. (Михеј, 5:2)

Други цитат је из Друге књиге о Самуелу. Цитат преузет из Друге књиге о Самуелу говори о Давиду и томе како га је народ изабрао за Краља, а цитат из Михеја предсказује долазак праведног владара који ће владати Израелом. Ако знамо да Исус није владао ни један једини дан Израелом, како се може тврдити да се ово предсказање односи на њега?

2. Други пример: Јеврејске свете књиге непрестано говоре о Божијој милости и благодатима које им је даривао, као што је њихово извођење из Египта под Мојсијем и спас од окова ропства под фараоном. О томе се у Хошеовој књизи каже:

Кад Израилъ беше дете, љубих га, и из Мисира дозвах сина свог. (Осије, 11:1)

Међутим, Матеј позив Израилу за излазак из Египта повезује са позивом Исусу дечаку, да изађе из Египта након смрти краља Ирода и каже:

И би тамо до смрти Иродове: да се изврши шта је Господ рекао преко пророка који говори: Из Мисира дозвах Сина свог. (Матеј, 2:15)

Сведочанство које наводи Матеј из Осијеве књиге, односи се на Јахвин позив Израелћанима, које овде назива сином, да са Мојсијем изађу из Египта. У томе нема баш ништа што би упућивало да је то пророчанство које се односи на повратак дечака Исуса из Египта. Казивање Старог завета о одласку сина Израилља из Египта не излази из оквира пуког набрајања догађаја који су се већ десили.

3. Један други пример преузет је из Исаијеве књиге у којем је предсказање о доласку пророка изабраника, Божијег слуге и посланика, који ће донети истински Закон којег очекују сви народи. У Исаиној књизи се каже:

Ево слуге мог, кога подупирем, изабраника мог, који је мио души мојој; метнућу Дух свој на Њега, суд народима јављаће. Неће викати ни подизати, нити ће се чути глас Његов по улицама. Трску стучену неће преломити, и свештило које се пуши неће угасити; јављаће суд по истини. Неће Му досадити, нити ће се уморити,

докле не постави суд на земљи, и острва ће чекати науку Његову. (Исаија, 42:1-4)

Састављачи јеванђеља, преузимајући ове стихове покушавају доказати да се ово пророчанство односи на Исуса Христа. Зато Матеј преписује стихове и каже:

Гле, слуга мој, кога сам изабрао, љубазни мој, који је по вољи душе моје: метнућу дух свој на Њега, и суд незнабошцима јавиће. (Матеј, 12:18)

Овде се може приметити да је реч 'мој роб' како стоји у хебрејској и грчкој верзији, преведена као 'мој слуга'. Чак и оваквим кривим преводом није се могло избећи значење које упућује на значење „роб". Према томе, да су хришћани ову реч „роб" или „слуга" прихватили у њеном оригиналном значењу како стоји у Исаијевој књизи, не би имали никаквог оправдања да Исуса сматрају Богом нити Сином Божијим. Међутим, у том случају признали би своју заблуду, да погрешно верују. Са друге стране њихово немирење са чињеницом да је Исус Христ само Божији роб и посланик, одузима им право да ово предсказање преузимају за њега, јер се у том случају оно мора односити на неког другог, чији су први предзнаци „Божији роб" и „Утемељивач закона" кога са нестрпљењем ишчекују сви народи, фигуративно изражено речима: **'и острва ће чекати науку Његову'**. Ми можемо слободно рећи да се ово може односити на нашег веровесника Мухаммеда, нека су благослов и мир на њега, јер је он пре свега Божији роб и Божији посланик који је послат свим световима. Насупрот њему, Исус, мир над њим, није био утемељивач Закона, јер је дошао као Мојсијев следбеник и послат је само Јеврејима.

4. Још један пример искривљавања предсказања Старог завета и покушај његовог довођења у везу са Исусом Христом

или са нечим везаним за њега, наилазимо код Матеја који искривљава преузете стихове из Захаријеве књиге. У овој књизи Захарије говори о једном догађају везаном за њега и његов народ па каже:

И рекох им: Ако вам је драго, дајте ми моју плату; ако ли није немојте; и измерише ми плату, тридесет сребрника. И рече ми Господ: Баци лончару ту часну цену којом ме проценише. И узевши тридесет сребрника бацих их у дом Господњи лончару. (Захарија, 11:12-14)

Међутим, Матеј преузимајући ове стихове искривљава их тако, што их уместо, Захарији приписује Јеремији, и што ово наводи као предсказање за пропаст Јуде Искаротског, издајника, за којег Матеј каже да се, након што је издао Исуса Христа за тридесет сребрењака, касније покајао. По њему, он је покушао да врати сребрењаке онима од којих их је узео, али кад су то одбили да приме, Јуда их је бацио у цркву, а затим је отишао и обесио се. (Види: Матеј 27:3-10)

Овде се ради о још једном искривљавању приче. У Захаријевом случају тридесет сребрењака је била плата за рад, а не за издају, као код Јуде. И још нешто: У Захаријевом случају сребрењаци су били примљени у Дому Јахвину, а у Јудином одбијени, јер су свештеници рекли:

А главари свештенички узевши сребрнике рекоше: Не ваља их метнути у црквену хазну, јер је узето за крв. (Матеј, 27:6)

Тако Матеј упорно и пристрасно не престаје да предсказања из Старог завета доведе у везу са Исусом, на кога се она, како смо видели, ни по чему не односе. Овде нам простор не дозвољава да наводимо све примере покушаја оваквог доказивања, па ћемо указати само на још неколико случајева:

На једном другом месту Матеј преузима предсказање из Захаријеве књиге у којој се каже:

Радуј се много, кћери сионска, подвикуј, кћери јерусалимска; ево, Цар твој иде к теби, праведан је и спасава, кротак и јаше на магарцу, и на магарету, младету магаричином. (Захарија, 9:9)

Покушавајући га приказати као предсказање за Исусов улазак у Јерусалим:

Кажите кћери Сионовој: Ево цар твој иде теби кротак, и јаше на магарцу, и магарету сину магаричином. (Матеј, 21:5)

И кад Он уђе у Јерусалим, узбуни се сав град говорећи: Ко је то? А народ говораше: Ово је Исус пророк из Назарета галилејског. (Матеј, 10:11)

Међутим, Матеј је заборавио да се ово предсказање не може односити на Исуса Христа, ако ни због чега другог, а оно бар због тога што није ни једног дана живео као владар. Ми знамо ко је као владар, јашући на магарцу, ушао у Јерусалим. Био је то Омер ибн ел-Хаттаб, нека је Бог задовољан њим.

Матеј код овог случаја прави још једну грешку у доказивању да се ово предсказање односи на Исуса. По њему, за разлику од других јеванђелиста, Исус није у Јерусалим ушао на једном, већ на два магарца. Замислите!

Не спомињући извор одакле је узео пророчанство, Матеј на једном другом месту у свом Јеванђељу каже:

И дошавши онамо, намести се у граду који се зове Назарет, да се збуде као што су казали пророци да ће се Назарећанин назвати. (Матеј, 2:23)

Критичари јеванђеља су узалуд покушавали да пронађу одакле је Матеј преузео ово пророчанство. Упркос бројним покушајима у томе нису успели.

Матеј није једини састављач јеванђеља који се неспретно служио преузимањем пророчанстава из Старог завета. То су чинили и други. Као пример навешћемо Јована који своје речи покушава поткрепити предсказањима из Старог завета. Међутим, то му није пошло за руком. На једном месту у своме јеванђељу Јован преузима речи из Псалми у којима се каже:

Благо ономе који разуме ништега! Господ ће га избавити у зли дан. Господ ће га сачувати и поживеће га; биће блажен на земљи. Нећеш га дати на вољу непријатељима његовим. (Псалми, 41:1-2)

У овим Псалмима, које се приписују Давиду, се говори о сиромашу који се Богу обраћа са молбом да га сачува и спаси од непријатеља и о услишавању његове молбе. Међутим, Јован упорно настоји да докаже да се ово предсказање односи на Исуса, његову издају од једног од ученика и Исусово преклињање да га Бог спаси, прећуткујући да му је молби било удовољено и да је спашен. Ово се не слаже са текстом предсказања из Псалма, јер се у њима каже да је Бог услишао молбу сиромаша и спасио га од непријатеља. Зашто ово Јован прећуткује? Зато, ако би то признао, морао би признати да је Бог спасио Исуса од сплетки које су му ковали Јевреји, а то би значило да је спашен и да није био разапет, што Јован и други састављачи јеванђеља никако нису хтели да признају. У вези са овим предсказањем треба још рећи да је непобитно доказано да Давид није написао поменуте Псалме, па према томе ни пророк наведеног предсказања! Овде ћемо се задовољити само са овим примерима неспретних покушаја цитирања текстова из Старог завета од стране састављача

јеванђеља као предсказања везаних за Исуса Христа. Ко жели да се о овоме детаљније упозна, нека прочита шта о томе пишу сами западни хришћански истраживачи.

Какве су измене претрпеле старе књиге?

Ми муслимани не тврдимо да су следбеници Библије изменили све примерке својих књига које су данас познате свету, у потпуности, него да су изменили поједине делове неких књига које признаје Црква. Из тих измењених делова временом су вршена преписивања, тако да је огромна већина хришћанских књига или све које су данас у оптицају од ове измењене врсте.

У свету се и дан - данас могу наћи рукописи хришћанских књига које нису измењене у толикој мери колико и ове. Многи људи кажу да су имали прилику да виде, па и да читају такве књиге у рукопису. У тим књигама се налази оно што у другим књигама одавно не постоји. Најбољи доказ подложности ових књига изменама је постојање различитих верзија Торе код хришћана, Јевреја и Самарићана. Оне би морале да буду исте. Међутим, ако их узмете и упоредите, видећете да се оне на многим местима драстично разликују. Ово упућује на једну непобитну чињеницу а то је да је преписивање, па чак и читање, светих књига била привилегија свештенства, а да оне нису биле доступне

обичним верницима дуги низ векова. Због овога се у петнаестом веку и појавио Мартин Лутер, оснивач протестантизма, који се побунио против ове праксе.

Црква је, наиме, кад би нешто желела да промени мењала на своју руку, а кад би преписивала нове примерке књига, увек би преписивала из већ измењених примерака светих књига. Истовремено, књиге које су биле у приватним поседима, биле су поштеђене оваквих измена. Било је доста људи који су поседовали овакве примере јеванђеља који су се након њихове смрти загубили. Има случајева проналаска оваквих примерака јеванђеља, а вероватно ће их бити и убудуће.

Због чега су јеванђеља овако касно написана

Најстарије написано јеванђеље је оно које је написао Марко, а не Матеј, како се дуго веровало. Јеванђеље по Марку написано је 25 година након Исусовог уздигнућа. Остала јеванђеља написана су најмање шездесетак година после уздигнућа. За овакво касно писање јеванђеља постоји више разлога, као што су:

1. Прва генерација хршћана, или у најмању руку већина њих, нису били образовани.

2. У то време било је уобичајено да се верско образовање преноси усменим путем.

3. Трошкови за писање (папир и мастило) били су високи, што је за већину сиромашних хришћанских верника било неприступачно.

4. Веревање у поновни и брзи Исусов повратак на Земљу, још за време живота његових ученика. Веревање да је свему дошао крај и да сваки дан може наступити Смак света сигурно је допренело општој незаинтересованости за писање

верских књига и размишљању, чему то, кад је свему дошао крај? За ово су криве приче о скором Исусовом повратку.

5. Поред овога, постојале су многобројне потешкоће око сакупљања података и потребне грађе због сталних превирања и прогона Исусових присталица. Међутим, временом се указала потреба за писаним делима. То је нарочито дошло до изражаја након смрти оних који су били „Очевици и слуге Речи“, како каже Лука на почетку свога јеванђеља. Овоме свакако треба додати и ширење хришћанства ван граница Палестине. Након дугог ишчекивања поновног Исусовог доласка, а он није долазио, и губљења наде у њега, појавила се нужна потреба да се све оно што се памтило и усмено преносило, запише и стави на папир. Овај задатак пао је на плећа друге генерације хришћана, када је већ било прошло неколико десетина година од Исусовог уздигнућа на небо и када о његовом животу још није било ништа написано.

Новине које је у хришћанство унео Павле

Павле је у првобитно хришћанско учење унео следеће новине:

- Веревање у божанственост Исуса Христа;
- Веревање у тројство;
- Веревање у Исусово распеће, васкрснуће и његово суђење људима на Судњем дану;
- Веревање да се Исус успео на небо и да седи с десне стране свога Оца;
- Одвајање хришћанства од јудаизма;
- Укидање светости суботе;
- Дозвола конзумирања свињског меса;
- Избацивање обрезивања мушке деце;

- Проглашавање хришћанства вером за све народе, а не само за Израелћане.

Павле је из паганских вера преузео:

- Нову годину;
- Васкрс;
- Богојављење.

Сваком од ових празника Павле је дао нове називе повезујући их са хришћанским учењем. Тако је Празник пролећа постао празником Исусовог васкрнућа, док је еухаристија заузела место приношења жртве у храму код Јевреја. Сlike Блажене Девике и Исуса замениле су место Хоруса и Озириса и постављене су у свим црквама. У Храмове су уведени густи стубови како би подсећали на шуме са густим дрвећем.

Павле је поред овога дозволио брак надбискупима:

Али владика треба да је без мане, једне жене муж, трезан, паметан, поштен, гостољубив, вредан да учи. (Прва Тимотеју, 3:2)

Павле учи:

Жене! Слушајте своје мужеве као Господа. Јер је муж глава жени као што је и Христос глава цркви, и он је спаситељ тела. Но као што црква слуша Христа тако и жене своје мужеве у свему. (Ефесцима, 5:22-24)

На другом месту Павле каже:

Жене ваше да ћуте у црквама; јер се њима не допусти да говоре, него да слушају, као што и закон говори. (Прва, Коринћанима 14:34)

Садржај

μ	Хришћанске свете књиге и њихова веродостојност	Стр.
1	Увод	1
2	Које све књиге хришћани сматрају светим?	3
3	Првобитни језик на коме је написан Нови завет	9
4	Време настанка Новог завета	9
5	Преписивање и штампање Новог завета	10
6	Јеванђеље по Матеју	12
7	Јеванђеље по Марку	22
8	Јеванђеље по Луки	26
9	Јеванђеље по Јовану	30
10	Који су извори коришћени у састављању јеванђеља	41
11	Главни проблеми јеванђеља	42
12	Какве су измене претрпеле старе књиге?	59
13	Због чега су јеванђеља овако касно написана	60
14	Новине које је у хришћанство унео Павле	62

